

Čas

Svět se mění. Vše trvá nekonečně krátký okamžik. Václavské náměstí takové, jaké bylo, než jste začali číst tuto esej, již nikde nebude stejné. Lidé odešli, jiní přišli, auta zastavila a zase se rozjela. Dokonce i omítka na Národním divadle nyní vypadá jinak. Zvlášť když se zrovna rekonstruuje, že ano. Jak všechen ten pohyb, změnu světa vnímáme my? Vnímáme to jako sledy pohybů, změn stavů. Nevnímáme to jako sérii po sobě jdoucích nekonečně krátkých okamžiků, nýbrž jako živoucí celistvou spojitou scénu. Co pak dělá fotoaparát? Dokáže zachytit její část. Jak dlouhou? Podle toho, jaký expoziční čas nastavíme. Od zdánlivě nekonečně malé osmitisíciny sekundy až po desítky minut, hodin... dnů? Co se pak z takové scény ve fotoaparátu stane?

Fotografie jako alternativní pohled na svět. Co se stane, když vyfotíme formuli při závodě v Monaku na nejkratší možný čas? Bude naprosto ostrá a bylo by možná i těžko rozpoznatelné, zda-li se vůbec hýbe. Co se však stane, když trať vyfotíme na minutovou expozici a nebudeme hýbat fotoaparátem? Formule zmizí. Co když budeme fotoaparátem sledovat formuli a nastavíme čas na jednu dvacetinu sekundy? Formule bude ostrá, kola se budou točit a vše okolo bude rozmazané a bude kopírovat trasu formule. Jsou výše uvedné fotografie ohýbání reality? Nebo je to pouze jiný alternativní způsob interpretace světa? Vypadá to, že fotografie je pouze alternativní pohled na svět – alternativní vůči tomu, jak jsme ho schopni vnímat přirozeně my, lidé.

Clona je stylová vychytávka. Citlivost filmu je nutnost. Expoziční čas je vládce. Co dělá fotku fotkou? Jedničky a nuly nebo nějaký povrch odrážející určité světelné délky – to tvoří fotografii z existenčního hlediska. Z teoreticko-abstraktního pohledu ji však tvoří převážně čas. Doba, po kterou jsou předávány informace z vnějšího světa na snímač. Citlivost i clona nám určují intenzitu sběru. Clona nám navíc určuje, které části scény budou světelně rozptýleny. Expoziční čas však určuje, jaké fotky budou sbírány. Určuje, jak bude na svět nahlíženo.

Čas je samozřejmě občas buřt. Někdy vládce není potřeba a citlivost a clona mají volnou ruku. Třeba budovy nám neutečou, že ne? Když byste fotili kostel sv. Ignáce z Loyoly na Karlově náměstí, tak asi zůstane stát klidně. Samozřejmě existují objektivy, které takřikajíc „než zaostří i budovy utečou“, ale to sem motat nebudeme. V případě naší fotografie kostela bude hrát hlavní roli clona. Zvolíme velikost clony, při které je fotografie nejostřejší, citlivost dáme nejvyšší a čas dopočítáme.

Krátké časy jsou přirozenější. Mé obecné pozorování je, že lidé používají dramaticky více krátké časy. Lidé rádi zmrazí okamžik. Proč tomu tak je? Možná, že je pro ně fotografie pouze zachycením okamžiku. Chtějí pouze jeden okamžik zvěčnit, aby ho mohli pozorovat podrobněji. Jaký je tedy teoretický, dejme tomu významový a výrazový, rozdíl mezi kratší a delší expozicí? Výše jsme si již řekli, že delší expozice je zachycují svět alternativním stylem. Takové fotografie tedy bývají zpravidla „umělečtější“. Co to znamená? Co je to umění? Několika fundovaným lidem se něco líbilo, a tak to něco nazvali uměním.

Volba času. Jaký čas tedy zvolit? To je otázka, kterou si pokládám vždy, když se naskytne nová scéna. Chci zachytit dynamiku pohybu? Nebo chci zmrazit pohyb? Nebo je to jedno a nikam mi objekty neutečou? Pro koho fotím? Jaký bude účel těch fotografií? Mohu si dovolit dělat abstraktní fotografie? Nebo je potřeba zachytit realitu tak, jak ji vidíme? Všechny tyto otázky by měli vytanout na mysl při každém focení. Dlouhá expozice může zachytit dynamiku lépe než cokoli jiného. Může vytvořit pohled krásný, jinak okem nespátřitelný. Avšak zmrazení okamžiku může být stejně krásné. Na našem pohledu na svět není nic špatného. Otázka tedy nezní „Jaký čas je lepší?“, ale „V jaký čas zvolit jaký čas?“. Volba je těžká. Čas totiž všechno mění.